

Pogled odozdo

Petar Barun

Slutim kako dugo nije postojala univerzalna svijest ljudi o svekolikoj krizi na našem planetu kao danas. Ova su vremena posebna. I površno listanje ljudske povijesti navodi nas na zaključak da su duboke svjetske krize predznak rađanja novog svijeta. Takvi procesi su gotovo uvijek bolni i bremeniti raznovrsnim iznenađenjima. Pred sličnim razmeđem svjetova i misterioznim zidom stoji čovječanstvo, čini mi se, danas. Previše toga se valja i vrije u utrobi svijeta da bismo mogli mirno motriti život oko nas. Ovom prigodom i u tom kontekstu preispitujem i prebirem hrvatsku društvenu i crkvenu zbilju.

Hrvatska danas

Na veliku međunarodnu pozornicu naroda uspela se devedesetih godina nekim čudom i Hrvatska. Po kojem je obrascu uspela anonimno preživjeti kroz stoljeća – roditi se u vremenu kada se državnost mnogih etabliranih zemalja topi pred gospodarskom globalizacijom i novom arhitekturom političkih podjela svijeta, odrasti ubrzano u vrtlogu međunarodnih silnica?

Trenutno smo najveći problem sami sebi. Izazova nikad dovoljno! Stojimo pred vlastitim hrvatskim zidom krize identiteta slobodnog naroda u slobodnoj državi. Ishodište krize u najvećem dijelu leži u mimoilaženju sustava etičko-kulturnih vrednota na kojima je trebalo temeljiti institucije i državu. Nisu se definirali kriteriji u kakvoj slobodi želimo iznutra izgrađivati državni suverenitet. Kada nisu postavljene jasne *vrijednosne* granice, tada ni *državne* granice nisu čvrsta utvrda za život u blagostanju i slobodi.

Nakon Domovinskog rata druga je faza razvoja hrvatske suverenosti bila presudna da postanemo svoji na svome. Upravo smo na svom tlu zaglibili, a da nismo ni očekivali ovakav dramatičan razvoj. Izašli smo na slobodu kao ptica iz kletke, ali je oduševljenje koje je raslo nastankom države zaustavljeno na barikadama hrvatskog stoljetnog ropskog mentaliteta. Gorki plodovi što ih ubiremo izrasli su prema vraškom receptu neodgovornog blagostanja u suvremenoj formi života na dug. Politički *biznis*, koristeći demokratske strukture, nije se

libio gurnuti državu u robovlasnički odnos suvremenog financijskog neokolonijalnog modela. U svom pohodu bilo mu je važno zvesti i one koji su Hrvatsku stvarali čistim srcem, a oslobađali je ljubavlju, umom i tijelom. Oni se nalaze dobrim dijelom na njezinu dnu. Zar danas oni mogu biti »odgovorni« što nisu imali interesa za karijeru, za vlast, za privatizaciju i političku podobnost?

Metamorfoza ocvalog, starog mentaliteta u hrvatskom društvu očitovala se na pragu slobode u zastrašujućoj sljepoći, perfidnosti, korumpiranosti i samodopadnosti. Od vijeka je poznato da su velike civilizacije, carstva, diktatorski režimi i države propadali u svom najvećem usponu onda kada se razgradila moralno-etička struktura društva. Isti princip vrijedi i za nas. Može li nas hrvatska vlada – bila ona lijeva ili desna – političkim i ekonomskim akrobacijama izvesti iz stanja recesije ljudske svijesti bez suočavanja s vlastitim koruptivnim mentalitetom? Može li se izvesti društvo iz etičke krize bez istinske katarze? Ono što se u političkoj stranačkoj praksi smatra apsolviranom temom, nemoguća je misija i prava utopija. Razlog je tome što je politička logika začinjena *egom*. Najviše takvih kadrova drži poluge vlasti i dobro naplati sve što radi. Pozitivne promjene u društvu neće nastati same od sebe, kao što se neće dekadentni društveni procesi zaustaviti sami od sebe. Radi patološkog samoodržanja nagona moći može se očekivati *performans* političkih gurua koji će, ako ustreba, u ključnim društvenim događanjima najaviti epohalne promjene stanja nacije sve dok ne zasjednu na tron. Ovaj sloj ljudi nema problema s *mijenjanjem kaputa* – bez srama se pretvara u velikog vjernika, eminentnog stručnjaka, žrtvu političkog progona, gorljivog antifaišista...

Bitka za nutarnju slobodu domovine bit će, po svemu sudeći, više iscrpljujuća i duža od samog obrambenog Domovinskog rata. Žrtve se ove druge vrste rata ne broje, u njima je ubijena egzistencijalna vjera i smisao izgradnje hrvatskoga doma kao kuće slobode. Nasušno nam je potreban konsenzus svih snaga želimo li zemlju u kojoj će poštenima biti dobro, u koju će s radošću ulagati sunarodnjaci raseljeni izvan domovine, a tako i svi drugi koji znaju odgovorno stvarati nove vrijednosti prema standardima civiliziranog društva. Ako se vlastiti dom potkrada, čemu se još možemo nadati? Ostaje li nam Nada (velikim slovom)? I to je dovoljno da se dogodi hrvatska oslobađajuća oluja bez oružja i nasilja. Ali tko baštini tu Nadu?

Crkva danas

Pred kojim novim izazovom stoji danas naša Crkva? U vremenima sustavne ateizacije društva s ponosom se govorilo da smo kršćani, katolici. Uspjeli smo se othrvati i opstati usprkos brojnim iskušenjima. Koliko god se narod od Crkve pokušavalo odvajati, znalo se da je ona važna poluga u očuvanju kršćanskoga i nacionalnog identiteta. Danas je odnos prema Crkvi i njezina percepcija u na-

šem društvu posve drukčiji. Novonastale društvene promjene na *makro* i *mikro* planu stubokom su promijenile život običnih ljudi i taj trend nezaustavljivo ide dalje. Kako suvremena Crkva odgovara na te promjene u društvu? Zasigurno se neće zabrinutošću i pribjegavanjem crkvenom aktivizmu promijeniti stanje stvari, ma koliko god program bio osmišljen. Mogao bi nas samo zavarati, dati nam iluziju da smo nešto poduzeli, da nam je savjest mirna, a odgovornost na drugoj strani. Također nam neće odviše pomoći spominjanje zaslužnih generacija koje su na svojim ramenima strpljivo iznijele terete raznih pritisaka pod totalitarnim režimom snujući kako će nakon pada komunizma nastupiti novo proljeće Crkve. Na razvalinama komunizma, u zoru svitanja nove slobode, duhovna preobrazba društva činila nam se gotovo nadohvat ruke. Nismo ušli u obećanu zemlju gdje cvjeta pravda, već je oko nas izrastao svakovrstan korov. Očekivanja su se razbila o nevidljive hridi. Zašto se zov za duhovnom obnovom društva u praksi razvodnio? Zašto se rasplinio poput utopije? Je li nedostajala vizija ili odlučnost da se ona ostvari? Je li u pitanju nespremnost crkvenih struktura da odgovore na novonastale prilike? Ili je presudio stari crkveni mentalitet koji nismo dovoljno upoznali? Nije upitno to da je u Crkvi postajala snažna linija koja je neumorno zagovarala moralno-duhovnu obnovu Crkve i društva na čelu s poniznim i odvažnim kardinalom Franjom Kuharićem. Činjenica je da se njihovi ideali nisu ostvarili... Od nostalgije se ne živi. Od tapšanja po ramenima nikakve koristi, osim gladenja taštine ili mirenja sa situacijom.

Oni kojima je istinski stalo do Crkve uviđaju da ona teško izlazi iz okamenjenih pastoralnih obrazaca i da je od toga sve umornija. Drugi će komentirati da crkvene strukture nisu pronašle širu primjenu duhovnih »antibiotika« u srazu s valom sekularizacije koja s lakoćom čupa tradicionalne vjernike s plitkim korijenom. Hijerarhijska je Crkva svjesna trendova dekristijanizacije. No, ulazak Crkve u suvremeni svijet traži mnogo više od analiza i apologetskih rasprava. Nova vremena zahtijevaju »nove strukture«, a time se nipošto ne dokida bit ustroja vodstva u Crkvi. Sama pomisao o nužnosti reforme hijerarhije u Crkvi izaziva strah i nagovještaj bilo kakvih promjena postaje unutarnja kočnica za novu evangelizaciju Crkve u suvremenom svijetu.

Što novi naraštaji očekuju od Crkve? Što bi se moralo promijeniti u Crkvi da svijet ne promijeni nju ili je pretvori u muzej? Tiho, ali jasno sazrijeva vjernička svijest da trebamo ponovo pronaći živi Izvor iz kojeg je potekla oduhovljena ljepota europske uljudbe ili kulture. Djelotvoran će biti samo onaj crkveni pastoral koji vodi do živoga Izvora, koji sa živim Bogom upoznaje onoga koji za njim traga. Bez Duha s Izvora nema novog mentaliteta niti nove vizije za Crkvu i svijet. Iskustvo živoga Boga nužno je za plodno djelovanje vjernika – ono stubokom mijenja čovjekov egzistencijalni odnos prema svijetu. Iz tog novog odnosa izranja potreba vlastite suodgovornosti i osjećaj za nju. Iako Crkva u Hrvata ima vrlo djelotvornih modela predaje vjere, redovni pastoral u svojoj praksi toga uglavnom nema. Zato ne čudi što su mnogi u Crkvi ispunjeni

frustracijama, umjesto da smo puni poleta i stvaralačkog dinamizma. Tko će povjerovati u blago povjereno Crkvi, ako su ga u njezinim redovima samo pojedinci otkrili?

Pitanje duhovnoga identiteta moramo dokraja izoštriti želimo li u zrcalu pogledati vlastiti odraz. Moralnost je ogledalo duhovnoga života. Moralna dekadencija kršćana u društvu odraz je »kršćana« bez duhovnoga identiteta. Inzistiranje na moralnosti bez otkrivanja osobnoga duhovnog identiteta Sizifov je posao kojem dio klera olako pribjegava da bi se spasila »crkvena moralnost«.

Moramo se konkretno preispitati: Jesmo li kao Crkva uspjeli zacijeliti rane zadobivene u komunizmu? Jesmo li uspjeli formirati nove naraštaje u duhu Drugoga vatikanskog koncila? Osipa li se naša vjernička baza ili se laikat izgrađuje na čvrstim temeljima evanđeoske duhovnosti? Unosimo li slobode i kreativnosti među vlastite članove? Otvara li crkveno vodstvo vrata dijalogu ili se zatvara u svoje strukture iz straha od novog vala laicizma?

Koja je specifična vizija hrvatske Crkve u 21. stoljeću s obzirom na okolnosti u kojima živimo? Ima li je uopće? Zašto kršćanski intelektualci šute? A zašto ih hijerarhija zbog toga proziva? Ova pitanja nisu upućena episkopatu već svakome vjerniku kome je stalo do Kristove Crkve.

Valja nam kao članovima Crkve progovoriti razumljivim jezikom tako da otajstvena dimenzija Crkve ne bude zastrta. Stječe se u javnosti dojam da se u prvi plan stavlja Crkva kao religijska institucija: a duh i duša te Crkve sve su manje prepoznatljivi. Takva se tendencija pojačava putem medija gromoglasnim objavljivanjem skandala u crkvenim strukturama, čime tako šalje poruku da njezinu moralnu vjerodostojnost treba preispitati, da ona nije onakva kakvom se predstavlja. Već se samo iz ove činjenice može se zaključiti da su u odvajanju vjerničke baze od crkvene hijerarhije nastupili neki novi vjetrovi koji će zahtijevati suvisle i žurne odgovore. Nismo li mi koji sebe smatramo profiliranim vjernicima odveć *tjelesni*? Izlažemo li nauk Duha duhovnima, a tjelesnima, prema duhovnom kriteriju sv. Pavla (usp. 1 Kor 2-3)?

Samo ako je Crkva – Crkva, a kršćanin – kršćanin, vjera može obogatiti društvo. A živu klicu vjere netko mora začeti i roditi u svakom pojedincu. Da bi netko to mogao učiniti mora biti *duhovni roditelj*. Kao što se na biološkom području može dogoditi da, na primjer, bračni par dvoje ginekologâ ne može začeti djecu usprkos njihovom znanju, analogno tome i na duhovnom području netko može biti svećenik, redovnica, teolog, vjernik, kojemu ne manjka teološko znanje, ali ne može *duhovno rađati* – plodno evangelizirati. Može svećenik dijeliti sakramente, kao što ginekolog može specijalistički pomoći pri rađanju, a da pritom sâm duhovno ne oploduje i ne rađa.

U ranokršćanskoj Crkvi duhovni proces rađanja evanđeoskog mentaliteta u onima koji traže Boga nije bio problem, članovima su postali oni u kojima se vjera u Isusa Krista začela, rodila, rasla i dali su se krstiti. Od Duha rođeni bili su sposobni evangelizirati. Nama je danas, barem većini članova Crkve,

upravo to fundamentalni problem. Zato mnogi vrijedni pastoralni programi odu uprazno, niz vjetar. Za radikalne promjene smjera pastoralnoga djelovanja treba imati hrabrosti, a to znači plivati uzvodno, protiv struje.

Jesmo li se slučajno izgubili?

Kako to da smo stigli u zemlju krize, tamo gdje nismo htjeli dospjeti? Je li to slučajno? Znamo li uistinu gdje smo sada? (Ne)znamo, glavinjamo u magli. Gdje je tu domovina? Usprkos svemu valja ostati uspravan i nepomućena razuma. U zemlju blagostanja i slobode teško se ulazi bez jasne vizije i neutabanim stazama. Držim da je u samom početku demokratskih promjena manjkalo razboritosti da se evanđeoski postupi s onima koji su pohrlili pod crkvene skute koji su, zatajene biografije, dodvornički i laskavo nudili donacije i povlastice. U raskrinkavanju mreže zla najvažniji su specijalizirani nalogodavci i izvršitelji koji su marno brinuli o tome da slučajno ne bi *iskrsla* neka subverzivna djelatnost unutar Crkve. Koliko je nevinih osoba stradalo pod ucjenama i vrbovanjima?

Progonjena je Crkva demokratizacijom društva dobila jedinstvenu povijesnu šansu da javno progovori o svome novom poslanju i definira ga. Imala je medijsku podršku i vjerodostojnost u narodu. Crkveno je vodstvo, upravo na vrhuncu slave i ponosa, čekao nov duhovni test o ponašanju u demokraciji suvremenoga društva i o osobnoj autentičnosti. Crkvenim je strukturama i njezinim istaknutim vjernicima, svjesno ili nesvjesno, ostavljen put koji vodi u neokonstantinizam. Onoliko koliko je uspjela uspostava neke vrste interesnoga saveza duhovne i civilne vlasti – toliko je otupljena proročka dimenzija Crkve. Ljudski gledano, nimalo nije lako biti moralna vertikala naroda. Kad se ciljevi postave tako visoko, medijski reflektori svijeta okrenuti su i sa zanimanjem prate svaki korak. To je nova crkvena stvarnost. Odgovornost pred Bogom i narodom ne trpi osobne interese. Govoriti djelima kad je zgodno i nezgodno, oprostiti ideološkim neprijateljima i unositi duh pomirenja – sve to pretpostavlja zreo kršćanski stav. Nije jednostavno držati osobnu samokontrolu u odnosu prema onima koji su za vrijeme komunizma druge ponižavali i politički diskvalificirali! Ne može se biti zauzet za preobrazbu društva i pri tom ne biti slobodan od karijerizma, od onih koji bi se htjeli povezati sitnim uslugama i prijateljstvima – dakle, biti naprosto nepotkupljiv. Vrline su sol humanijeg društva koje treba strpljivo i dosljedno izgrađivati. Vodstvo Crkve ne može izbjeći kritički pogled niti zanimanje vlastitih članova za provjeru vjerodostojnosti onih koji propovijedaju, a da i ne govorimo o onima drugima koji iz raznih pobuda specijalistički testiraju crkvenu hijerarhiju.

Što se drugo moglo očekivati od vjernika laika bez duhovno-etičkih kvaliteta koji su postali saborski zastupnici ili članovi vlade? Njihovo je praktično obnašanje dužnosti razotkrivalo svu njihovu farizejštinu, a u onima koji nisu

praktični vjernici dijelom se učvrstilo distanciranje od vjere. Možemo slobodno kazati da su od svih društvenih skupina nakon demokratskih promjena najviše stradavali kompetentni, etični ljudi ili iskreni vjernici. Ovaj vrijedan sloj ljudi nije dobio mogućnost da se profilira na društvenoj sceni. Kako su mogli i opstati na visokim pozicijama u korumpiranim strukturama društva – bilo da je na vlasti lijeva, desna ili neoliberalna opcija? Jesu li se istinski vjernici morali sramiti zato što su neki viđeniji crkveni ljudi nisko moralno pali? Koliko je osoba zbog svoje vjerodostojnosti izgubilo radno mjesto u vrijeme vladavine *demokršćana* jer se nisu prilagodili situaciji? Jesu li imali podršku crkvene zajednice? Zdrav kritičan vjernički ton teško se mogao s pozornošću saslušati u buci političke svakodnevnice. Ne možemo reći da nismo ama baš ništa znali.

Kako do pomirenja

Ideja o svehrvatskoj pomirbi zacijelo je jedna od ključnih misli u razvoju modernoga hrvatskog društva. Nesnošljiva ideološka podijeljenost hrvatskog društva donekle je ustuknula tek u predvečerje Domovinskog rata. Ideološke netrpeljivosti nije bilo moguće jednokratno isprati, neke će se pritajiti. Traume s vremenom, ako ne zacjeljuju, prije ili kasnije izbiju na površinu – tomu smo nažalost danas svjedoci. Pozitivno iskustvo prvih plodova hrvatske pomirbe jedinstveno je povijesno iskustvo koje treba cijiniti i njegovati. Solidarnost se spontano razvijala, zajednički duh obrane crte dostojanstva naroda razbio je mnoge međusobne predrasude. Tko je etičan tome svjetonazor nije problematičan, niti su primarne ideologije. Ljudi su bilu okrenuti prema dobru.

Nacionalno pomirenje, koliko god bilo složen i dugotrajan proces, nije dobilo dostatnu potporu u društvenim elitama. Brojni su političari ubirali glasove jašući na ideološkom konju i sijući novo sjeme mržnje. Pozadina naših povijesnih trauma je slojevita. Različiti su uzroci, simptomi i posljedice. Različite terapije vode pomirenju. U naše vrijeme jedni su svoju krivicu nastojali zaliječiti svojim zalaganjem u uspostavi države. Drugi su bili žrtve režimskih ucjena, a neki su od njih ostali zatočenici vlastite prošlosti. Nisu se uspjeli iznutra rehabilitirati, zato vegetiraju. I žrtve komunističkog režima nisu imune na zadobivene traume – i njima je potreban lijek za povrede koje ih opterećuju da bi dosegnule nutarnju slobodu. Praštanje je egzistencijalni lijek, ono efikasno gasi virus mržnje, inače će virus mržnje, ovisno o intenzitetu ranjenosti, ovladati mislima i emocijama. Kršćansko iskustvo praštanja možemo na paradoksalan način sintetizirati: Najveću osvetu koju možeš učiniti svome neprijatelju jest da mu od srca oprostiš. Osloboditi se nutarnjih okova u hrvanju sa samim sobom neizrecivo je bogatstvo koje se ne može ničim kupiti. Prirodan je ljudski refleks da na uvrede uzvratimo i da se zakonom štitimo, ali povrede zadobivene ne zacjeljuju

dobivanjem sudske parnice. Kako preživjeti s nepravdom koja je nanesena, kako se othrvati spoznaji da se činjenice zla pokušavaju ostaviti u zaboravu? Teško je od te bolne istine ozdraviti bez praštanja. Kršćanima bi to trebalo ići *lakše*, oni bi po svom vjerničkom opredjeljenju trebali biti oprosnici. Bit kršćanina jest da nije podložan niti jednoj ideologiji, pa niti kršćanskoj. Isusu iz Nazareta strana je svaka ideologija, njemu je stalo do konkretnog čovjeka. Kršćani, koji čine većinu u hrvatskom društvu, suodgovorni su za procese pomirenja, ne mogu se *ekskulpirati* od te zadaće, jer im je dano besplatno korištenje evanđeoskih resursa. U tom kontekstu valja istraživati nove načine putova pomirenja.

Kada govorimo o unutarhrvatskoj pomirbi ne smijemo smetnuti s uma da su u vjerničkoj memoriji pohranjeni talozi komunističkoga nasilja, traume koje nisu zacijelile, ratovi koji se još vode. Takvi su ljudi često meta političke manipulacije. Traume različitih svjetonazora, ili općenito ljudske traume, imaju zajednički nevidljiv korijen kada se hrane na podlozi mržnje. Tada ideološka isključivost dobiva iracionalno gorivo i iskri iz tih ranjenosti. Ako svemu ovome pridodamo najnovije traume nastale tijekom Domovinskoga rata, onda sve ovo što nam se događa u društvu možemo donekle »lakše razumjeti«, ali se ne možemo s time i pomiriti.

Terapijska snaga evanđelja

Kako pomoći suvremenom čovjeku koji se boji Boga i od njega se distancira, koji je opterećen bogovima i religijom? Da bi se dijalog mogao pokrenuti treba s obje noge uroniti u ljudsku egzistenciju i suočavati se s čovjekovim strahovima, depresijama, dilemama i prljavštinama. Humanost Isusa iz Nazareta njima je strana, unatoč tome što sebe smatraju katolicima. Ne smijemo pribjeći napasti osude ako zapazimo sklonost parareligijskim fenomenima. Valja biti i oprezan jer kršćanin svojim poimanjem pomirenja i morala može »ubiti boga« u ljudima, kao svojevremeno farizeji, ali to nije evanđeoski pristup.

Crkva u svojoj memoriji nosi snagu Kristova duha koja lomi spone raznovrsnih ideoloških zaraza žrtve i počinitelje. Opterećen i ranjen ljudski duh, bio čovjek vjernik ili nevjernik, ne može se sam izdići iznad sebe da spozna smisao i vrijednost opraštanja. Crkvena samaritanska praksa može pomoći da nesnošljiva podijeljenost u društvu ne postane još akutnijom. U našem slučaju, nakon pada morskog komunizma mislili smo da smo se riješili osnovnoga zla. Kakve li zablude! Upaljenu svijeću može se zaboraviti, ali ona i dalje gori. Tako i unutarhrvatski antagonizmi nisu mogli zaboravom nestati. Crkva kao Božji narod treba recepte pomirenja iskušati na vlastitoj koži. Jedno je na dogmatskoj razini govoriti o pomirenju, drugo je to ostvariti na egzistencijalnoj razini, u praksi. Egzistencijalna razina zahtijeva zdravu vjeru koja pretpostavlja zdrav razum, zdrav razum ima zdravu vjeru.

Za provjeru takve teze nužno je prethodno zaviriti u čovjekovu religioznu podsvijest i istražiti muče li je razni iracionalni strahovi: ostaci crkvenoga pastoralara straha, zidovi srednjovjekovnih predrasuda koji su na različite načine oblikovani, ničeoške muke s kršćanima, holokausti itd. Sve te anomalije nespojive su sa životom Isusa iz Nazareta, strane duhu Evandjelja, ali nisu iščezle iz ljudske memorije. Oni koji baštine negativnu sliku o Crkvi ne mogu razabrati Isusovo lice u Crkvi. Takve osobe moralni govor iz Crkve ne mogu čuti, štoviše, one su na taj govor alergične kao na »ambroziju«. Njima treba otkriti osobu Isusa Krista i dušu Crkve.

Ništa novo. Drugi vatikanski koncil daje temeljnu dijagnozu suvremenog čovjeka, a za njegovu je terapiju istaknuo načelo kršćanske autentičnosti. Mnogi današnji vjernici nisu svjesni činjenice da su se na kvazikršćanskom tlu razvili: ateizma, distanciranja od vjere, križarskih ratova, sekularizacije, komunizma, fašizma, proletherske revolucije, nehumanih ekonomskih i političkih modela upravljanja i tome slično.

Razmišljajući o kršćanskoj dimenziji terapije u suvremenom društvu često mi zvoni misao njemačkoga teologa Eugena Bisera da će Crkva koja nije terapijska prije ili kasnije nestati. Tko bi se usudio tako »pesimistički« promišljati, i to nakon pada komunizma? Ako u ovome ima i dijela istine, ne smijemo o tome šutjeti. Gdje nema mjesta dijalogu, neće biti prostora za razvoj svjesne i odgovorne vjerničke zajednice. Bez osnovnog kršćanskog iskustava kršćani ne mogu predvoditi ozbiljne inicijative u društvu, niti nuditi kvalitetna rješenja.

Što se dogodilo s narodom nakon teško stečene državne slobode?

Ne otkrije li čovjek smisao vlastite patnje i opredjeljenja za dobro lako se može vratiti na ideološke pozicije. Egzistencijalno je bitno uhvatiti se za nešto zdravo i suvislo. Je li slučajno da su se političke stranke pretvorile u sebične interesne skupine? Sadržajno se u bitnom međusobne ne razlikuju, sličan ih mentalitet povezuje i motivira. Stara se partijska ideološka podobnost postupno demokratski reinkarnirala u stranačku podobnost. Ne dopušta se saborski zastupnicima da se o ključnim moralnim temama izjasne po svojoj savjesti slobodno, odgovorno i kompetentno. Čemu se onda čuditi fenomenu hrvatske dekristijanizacije u vremenu kada su vladali »demokršćani«? U kršćanskoj je tradiciji savjest najviša moralna instanca. Na tom temelju može se kvalitetno graditi čvrst štiti u borbi protiv pošasti ideologizacije, profanacije ljudskog dostojanstva, *makjavelizacije* političkih stranaka.

Ako pogledamo u vjerničko zrcalo vidimo da se i nakon pada komunizma vjernici laici više vole sakrivati u *sakristije*, u koje su nekad bili tjerani, nego li postati čimbenicima novog društva. Svi ćemo se složiti s tim da tu nešto ne štima. Koji su uzroci te nesigurnosti? Zašto je intelektualna vjernička baza u katoličkoj zemlji i nakon dva desetljeća demokratskih promjena nesprema biti ozbiljniji čimbenik u društvu? Može li stanje društvene svijesti bitno promijeniti rad Hrvatskoga katoličkog sveučilišta? Može biti ugodno za pobožne oči, ali

oon neće ni za jotu promijeniti društveni problem. Najmanje će se promijeniti svijest ljudi uvođenjem kršćanskih zakona u civilno zakonodavstvo. Nažalost, proces supermodernizacije hrvatske obitelji na zakonodavnoj razini odvijao se u vrijeme vladavine »demokršćana«. Taj se proces nastavlja i postupno nas vodi u rasap obitelji. Dok se između demokršćanstva i kavazikršćanstva neke stvari ne postave na svoje mjesto – mi ćemo se i dalje valjati u kaosu. Što bi trebali postati suvremeni kršćani u raskršćanjenom svijetu koji to sve više postaje? Odgovoru na to kompleksno pitanje svoj doprinos moraju dati vjernici laici, sa što manje teološkog rječnika i crkvenih citata. Sa »svetim« citatima bit će problema može itekako zamagliti.

Društveni kontekst hrvatske zbilje ogleda se ponajviše kroz hrvatski sabor koji bi, bez obzira na stranačku pripadnost, trebao biti dom hrvatske suverenosti i čuvanja povijesne tradicije i digniteta naroda. Politička stranačka podobnost i tehnika vladanja dosad je često bila iznad čovjekove savjesti, slobode, suverenosti naroda. Na tu činjenicu nitko javno ne reagira. Zar samo ova činjenica ne zvoniti na uzbunu? Neće tu pomoći medijski dignuta prašina, premda je riječ o temeljnoj diskriminaciji. Tko će slobodno viknuti u društvu prognanih sloboda? Gdje se kompetentni, odvažni ljudi mogu obrazovati i formirati za slobodu i etičnost? Pojedinci će uvijek riskirati i slobodno progovoriti, ali oni su čuđenje u svojoj okolini. Kvazidemokršćanima je normalno da se adaptiraju korisnim trendovima, inače bi pilili granu na kojoj sjede. A ljevica unaprijed ima dovoljno razloga i velike rezerve spram svega što dolazi s crkvenim predznakom. Opet stižemo do starih inata, procjepa koji najlakše pucaju po starim svjetonazorskim šavovima. Zaboravili smo da zloupotrebljavamo čovjeka, građanina.

Na novijoj hrvatskoj društvenoj vjetrometini tiho su stradali etični i moralni pojedinci jer su bili savjesna opasnost koruptivnom mentalitetu. Njih su političke stranke u većini slučajeva ignorirale, a *zviždači* su vrlo brzo stavljeni u kolonu za *križni put*. Sada ih nije politički unosno poslati negdje na »Goli otok«, ali će zato ostati bez radnoga mjesta, a od bankarskoga dužničkog kredita više se ne može skloniti niti na »Kanarske otoke«.

Umjesto da u demokratskom okruženju nastupa depolitizacija institucija i da prevladavaju stručni i etički kriteriji, mi se do danas nismo nimalo odlijepili od starog sustava upravljanja. Ako se provodi politika podobnosti i interesa u važnim institucijama, što je tek na nižim razinama? Uzmimo primjer našega ulaska u Europsku uniju kojoj smo kao narod prirodno bili skloni zbog zajedničkih vrijednosti. Ali, znamo li uopće za što se zalažu naše političke elite, za koju slobodu? Kako shvatiti zašto se od naroda skrivalo ono što »smo« *ispregovarali*? Raspisao se *blic* referendum s propagandnim materijalima bez suvislog obrazloženja. Takav je ulaz u EU nečuven, neviđen, neusporediv s bilo kojom članicom EU. Gdje je tu narodna sloboda, u što su se naši političari pretvorili? Nema tu nikakve svetinje i etičkih principa. Informacije nije branila briselska,

već hrvatska administracija. Zašto nema medijskih komentara, intervjuja s onima koji su pregovarali, televizijskih emisija koje bi običnom puku približile europske asocijacije? Jesu li oni slobodni da govore i odgovore narodu? EU obiluje tisućama zakona i propisa. Mi se ne snalazimo ni u vlastitom zakonodavnom kaosu, a kako ćemo tek u europskom? Teško će se u toj šumi propisa snaći natprosječno obrazovan čovjek, a kako tek običan čovjek? Opet će hrvatske stranačke zatrovane ideologije profitirati na toj temi. Riječ je o našem ideološki bolesnom podaničkom mentalitetu. Za ovaj hrvatski sindrom ne mogu biti odgovorni »europski birokrati«, kako ih neki rado prozivaju.

Europskoj uniji treba slobodna Hrvatska. Jedino se na temeljima kulturno-etičkih vrednota može učvršćivati europski dom koji nije dovršen. Postoje i druge političke snage koje bi željele da se taj projekt ne sagrađi. Upravo su njezini začetnici, vizionari bili demokršćani koji su tražili načina kako da Europa bude bez rata, ekonomski stabilna, solidarna, socijalno osjetljiva. Imamo prigodu kao slobodan mali narod sudjelovati u tome velikom projektu.

Crkva u perspektivi nove slobode

Suvremena je Crkva na zadnjem koncilu jasno istaknula važnost savjesti kao vrhovne osobne instance koju nema pravo nitko dovoditi u pitanje, pa ni sâm papa. Tim je stavom jasno postavila granicu, kraj poslušnosti svim ideologijama, bile one svjetovne ili religiozne. Nad čovjekovom savješću nitko nema pravo vršiti nasilje. Ova revolucionarna, emancipirajuća vijest nažalost ni nakon pet desetljeća nije našla svoj put izvan teološkog dvorišta u svijet kulture, znanosti i politike. Kako je samo ta vijest danas aktualna i nasušno potrebna! I to dok se u javnosti diže silna vika da hijerarhijska Crkva nastoji svoje stado konzervirati i vezati ga uz zastarjele religijske moralne obrasce koji nemaju veze s čovjekovom slobodom.

S tim kontroverznim stavovima širi se u javnosti negativna slika o Crkvi. Ali se isto tako razotkriva istinu da je kršćansko poimanje slobode suvremenom društvu velika nepoznanica. Ako je Bog stvorio čovjeka i dao mu slobodu u ruke, tko od ljudi ima pravo tu slobodu dokidati i igrati se boga, a da ne bude diktator, lažac? Samo slobodan čovjek može biti čovjek duha i kreativnosti. Samo se slobodan čovjek može oduprijeti ideologijama koje potiču i podižu nove babilonske kule. Samo istinski slobodan čovjek može prkositi gospodarski moćnim sustavima čijim su plijenom postale ovisne politike i države. Slobodan i mudar čovjek donosi nadu i zalag nove budućnosti na fronti suvremenih kolonizatora.

U domovini kao da sloboda nema svoga *duhovnog rodilišta*. Čini mi se kao da je i u svijetu takvih *rodilišta* sve manje. Crkva budućnosti mora dati jasan okvir za slobodu pojedinca i obitelji. Ona ima što ponuditi čovječanstvu, ako

ima viziju ostvarenja vlastite preobrazbe u duhu slobode odozgor. Koncil je tu viziju začeo. Zar se ovozemaljski crkveni oslonci moraju srušiti da bi se napravio iskorak? Zar trebamo čekati drastičan lom crkvene baze prema zapadnom obrascu da bismo progledali? Čekanje i odgađanje više nije crkveni saveznik zato što nema vizije kamo bismo trebali krenuti. Na ovu kartu nepokretnosti igraju oni koji nisu skloni Crkvi, smatraju da će vrijeme razgraditi crkvene vjernike. Svijet će otići još dalje, porast će broj crkvenih službenika koji će postati religiozni administratori ili će preuzeti metodu aktivista poput nevladinih organizacija. Mediji će redovito popratiti vjerske tradicijske običaje, dok iza ugla potrošački kult razara smisao vjerskih blagdana. Uvijek će biti raznih prigovora hijerarhiji Crkve, s tim treba računati. Ali ne valja se oglušiti. Situacija za službenike Crkve može biti sve teža jer se svijet od Crkve sve više udaljava.

Držim da će hijerarhijska izolacija napredovati sve dok se ne dešifrira čovjekov suvremeni *kod*. Njega se uporno pokušava teorijski u sitne detalje analizirati i filozofsko-teološki raščlaniti, ali to neće promijeniti bit stvari. Koliko je teoloških kvalitetnih, genijalnih knjiga napisano, ali nema publike koja bi ih čitala, nema onih koji bi te vrhunske teološko-duhovne misli prevele u jezik suvremenog čovjeka. Nisam siguran koliko je produktivno iscrpljivati se na društvenim pitanjima i zakonskim obrascima. Treba li šutjeti? Ne. Koliko god u vlastitoj kući manjka vremena za nov, osmišljen duhovni prepород, toliko će se odgađati pastoralna stvaralačka aktivnost. To je zakon duhovno spojenih posuda. Treba se dogoditi svojevrсна duhovna prekretnica: biti u svijetu, a ne biti od svijeta. Crkveni obrazac sadašnjega djelovanja u svijetu izrastao je dobrim dijelom nakon Konstantina, kada je kršćanstvo dobilo slobodu. Teško nam se *probiti* u duh i praksu razdoblja prije Konstantina kada je kršćanska plodnost bila veličanstvena. Preobrazba društva u tadašnjem je carstvu kvasala bez buke, ali je iz žive crkvene baze prodirala u strukture tadašnjega Rimskog Carstva. Nije dovoljno da u tome budemo informirani i da o tome kabinetski diskutiramo. Očito je da se evangelizacijski *kod* spoznaje kada se s obje noge uđe u živu rijeku Duha. Crkva će postat moderna i suvremena tek onda kada je se evangelizira. Evangelizirani vjernici su suvremeni kršćani kompetentni i spremni uči u suvremeni svijet. Tek tada će Crkva u cjelini izići iz samoizolacije i distance prema svijetu. Iluzija je očekivati da će se svijet tek tako okrenuti Crkvi i u njoj naći svoje utočište i prosvjetljenje. Imali smo mi prigodu testirati svoj katekumenat nakon pada komunizma, kada je dio odrasle populacije iskreno želio postati članovima Crkve: jesu li oni stekli iskustvo prvih kršćana ili su se utopili u masi kršćanstva bez osobnog identiteta? Nesporno je da u našoj Crkvi ima plodnih postkoncilskih evangelizacijskih modela i evangelizatora koji zaslužuju pozornost. Držim da bi bilo korisno na crkvenoj razini vrednovati vlastita evangelizacijska iskustva i okupiti njezine istinske djelatnike. U ovom kratkom eseju nemam namjeru upuštati se u ovu temu jer ona zaslužuje mnogo više prostora i vremena.

Većina je tradicionalnih vjernika laika navikla funkcionirati uz kleričku podršku. U postmodernom društvu to je popriličan hendikep. Nastojanje suvremene Crkve u društvu u evangelizacijskom kontekstu nužno će repositionirati laičko-kleričko djelovanje u svijetu. Smatram da je zastarjela sama podjela na laičku i kleričku crkvenu strukturu, što ne znači da ovim dovodim u pitanje crkvene službe. Smatram da je došlo vrijeme da se u prvi plan stavi zajedništvo, jedinstvo, solidarnost. Crkva koja je novi narod Božji nema ovozemaljske kriterije. Ona se radikalno razlikuje od svega što je uređeno odozdo, jer je rođena odozgor. Pavao će reći da nema više rob – slobodnjak, Židov – Grk, muško – žensko, a ako nastavimo u istom duhu, onda nema više klerik – laik, svi smo jedno u Kristu. Odakle izvire strah da će hijerarhija izgubiti kontrolu ako se laici »emancipiraju«? Odakle izvire sigurnost da je klerikalizirani laikat dobar, jer ne narušava »crkveni komoditet«? Laicizam je dijete klerikalizma, oni će se uvijek međusobno hraniti i oštriti zube, svjesno ili nesvjesno zamagljivati bit kršćanstva. Takav nam rat ne treba. Snaga je buduće Crkve u različitosti službi i karizmi djelovanja u Božjem narodu. Kvasac novog društva može biti samo istinski član Crkve. Ako je napojen Duhom, znat će što mu je činiti. Crkvi treba strukturalna transformacija da bude manje birokratska i institucionalna, a više dinamična, slobodna i kreativna. Jedino će tako moći oduhoviti društvo i strukture svijeta. Međunarodna i europska pravila kodificirana u »stotine tisuća« komadića zakona, raspršena su tako da prodiru u svaku mikroporu ljudskoga društva. Tko nas osim Duha može osloboditi od novih zakonodavnih okova? »Otpisana i slaba Crkva« u kontekstu svjetovne moći može biti zanimljiva pozornica širenja prostora slobode duha jednakosti, solidarnosti i dostojanstva ljudske osobe. To su crkveni korijeni, njena bit, iz tog će se Izvora mnogi željeti napiti.

Depolitizacija društva i etičnost u Hrvatskoj

Evolucijom etičke svijesti omogućava se prirodnija depolitizacija državnih institucija opterećenih ideologijama. Izostala je upravo ta faza razvoja hrvatskoga društva. Domovinski rat nam je otkrio vrline naroda i odvažnost u obrani elementarne slobode. Etički resursi nisu nedostajali, niti su svjetonazori bili nepremostivi u stvaranju zajedništva, međusobnog prepoznavanja i uvažavanja. Snaga koja je izvirala iz slobode i volje naroda da se ostvari san o hrvatskoj državi rušila je sve barijere u postizanju cilja. Stečena je samostalnost bila snažan vjetar u leđa u ostvarivanju druge faze hrvatske samostalnosti koju bi se implementiralo kroz etički filter državnih institucija. Umjesto da se iznimno narodno raspoloženje i elan iskoristilo za pokretanje gospodarskog razvoja, političkim vođama je dobrim dijelom Domovinski rat bio izlika od oslobađanja odgovornosti. Da sami nisu podlegli žudnji za osobnim probitcima, ekonomske i političke erozije u društvu ne bi bilo u takvim razmjerima. Mnogi branitelji

koji su stvarali državu izgubili su radna mjesta zbog neetične privatizacije. Jedino je profitirala nevidljiva ekonomsko-tehnomenadžerska struktura koja je imala jasan cilj: preuzeti ekonomsku moć. Polugom financijske moći držali su svaku političku stranku i utjecali na nju. Naizgled moćna i ugledna ekipa doduše ima slabu stranu: uspjeh im nije baziran na poslovnoj etičnosti. Dokle god se država ne odvoji od takvih parazitskih struktura, bit ćemo sputani da načinimo kvalitetan zaokret unutar vlastitoga društva. Mi imamo državu, a nemamo u osnovnoj jezgri etički zdravu političku jezgru.

Tko pošteno zaradi kapital, teško će ulagati u zemlju s niskim etičkim rejtingom. Zemlja poput Hrvatske ima sve bogomdane uvjete da privuče zdrav kapital i razvije društvo. Zašto onda hrvatska dijaspora nije uspjela pronaći put da investira u domovini? Samim time odaslana je drugima skandalozna poruka za koju je teško naći riječi opravdanja. Nažalost u javnosti se o tome ne govori. Politička elita kronično kasni u transformaciji društva. Glavni je uzrok tome što je podcijenila ključnu važnost etičkoga kapitala u profiliranju stručnih kadrova. Dobivala bi tim efikasniji javni servis u razvoju gospodarstva. Vlada bi bolje vladala, jer etični stručni ljudi rade svoj posao. U takav proces još nismo zakoračili jer su načelo podobnosti i stranački ključ najvažniji kriterij vladanja. Zloporaba demokracije i političko neznanje zagadilo je hrvatski politički prostor i nanijelo veliku političku štetu u razvoju hrvatske demokratske svijesti. Politički maheri ne libe se koristiti crkvene rekvizite, računajući da je narod vjernički prostodušan. Pod krinkom demokracije uspješno se provodilo varanje pobožnih duša i ubiranja glasova. Etički je okvir opći lijek koji daje prostora cjelovitom razvoju društva.

Živimo u društvu punom frustracija, radikalne i mučne podijeljenosti u biću naroda. Odakle nam može doći novo svjetlo? Tko će formirati buduće naraštaje da poštuju kompetencije? Gdje mogu steći vrline i kreativnost da ne robuju starim okoštanim strukturama? Etičnost nije jeftin marketinški trik, zahtijeva od svakog osobno trajno opredjeljenje za dobro. Tek je u tom duhu moguć otvoren dijalog koji nas rasterećuje od mržnje, agresivnosti, ideološke isključivosti i traumatskih posljedica. Dugoročno, etičko je ulaganje najisplativije u stvaranju zdravog društva, takvo je društvo kadro suočiti se sa svim izazovima i recesijama.

Suvremena Crkva na putovima nove evangelizacije

S novom stranicom hrvatske državnosti nastupilo je novo razdoblje Katoličke crkve, ali i svih drugih vjerskih zajednica. Vjerske vrednote, ukoliko su življene, dodatna su garancija da će onaj koji vjeruje djelovati na dobrobit svijeta, usprkos društvenim poremećajima. Specifikum održanja identiteta našeg naroda kroz povijest prvenstveno zahvaljujemo Crkvi. Teško možemo imati

samostalnu budućnost bez prisutnosti te Crkve. Tko će ideju o svehrvatskoj pomirbi nositi i usađivati u podijeljeno društvo kada to političkim elitama nije interes? To mogu biti oni koji su na krštenju primili sjeme pomirenja, ali imaju li oni petlje izdržati svu napetost u oslobađaju otuđenog hrvatskog čovjeka oružjem mira? Što Crkva može ponuditi novo osim moraliziranja koje joj mnogi prigovaraju? Ako posjeduje svjetlo, zašto upire prstom na ono gdje svjetlo manjka? Ukazivanjem na osiromašenje naroda neće se izbrisati nepravde niti ukloniti nastale traume.

Ni najplemenitijim govorom o domoljublju neće se probuditi neinventivne državne institucije. Male su šanse da medijski prostor obavi neutralniju, pozitivnu funkciju katarzičkog procesa u društvu. Danas se u susretu s ljudima može osjetiti dubok puls nemira, svijest da su promjene neizbježne za preživljavanje. Mnogi su frustrirani društvom u koje je demokracija unijela sve samo ne sigurnost i prosperitet. Ti ljudi tiho kucaju na vrata Crkve tragajući za pomoći, pitaju se ima li ih Crkva čime *nahraniti* da ne bi malaksali na životnom putu. Crkveno vodstvo s plemenitim željama, apelima i moralnim diskursima ne može potaknuti nikakve pozitivne promjene u društvu. Za rađanje etičnog društva nedostaje evangelizirana, kompetentna, karakterna, moderna vjernička laička baza. Zbog manjka kvalitativnih suvremenih rješenja neki pokušavaju reanimirati politički katolicizam. Ali taj je pokušaj unaprijed osuđen na neuspjeh, a samoj Crkvi neizbježno narušava kredibilitet. Čini mi se da smo došli do točke kada je potpuno jasno da Crkva budućnosti neće funkcionirati kao crkveni vjerski servis.

Posljednji je koncil širom otvorio vrata novoj evangelizaciji i time je pokazao strateški smjer na što treba usredotočiti crkveni pastoral. Odgovor suvremene Crkve na goruća pitanja društva jedino se može postići povratkom *Crkve na izvore*. Od Koncila pape u kontinuitetu nastavljaju razrađivati pojam i sadržaj nove evangelizacije. Ova živa voda koju vodi korito evangelizacije polako teče crkvenim žilama i sve snažnije prožima i oblikuje crkvenu svijest. Tamo gdje se danas događa evangelizacija, tamo je crkveni pastoral dobio na dinamici, učinkovitosti i kreativnosti. Evangelizacija je u ranokršćanskoj Crkvi bila fundamentalna pastoralna djelatnost i oni koji su je provodili imali su karizmu evangelizacije. Sv. Pavao će kazati: »U Kristu Isusu po evanđelju ja vas rodih« (1 Kor 4, 15). »Ne posla me Krist krstiti, nego navješćivati evanđelje« (1 Kor 1, 17). Pavao je prije svega bio duhovni otac i prenosio je duhovno očinstvo na svoj evangelizacijski tim – tako su se rađale nove kršćanske zajednice. Oni koji su imali provjerenu karizmu evangelizacije i usklađen javni i osobni život često su postajali biskupi, prezbiteri, katehete, ugledni članovi u crkvama gdje su svoje duhovno očinstvo potvrdili u praksi. Danas se čini da se sve to može biti i bez evangelizacijske karizme. Pored takvih »evangelizatora« uzalud svijet vapi za blagovjesnicima koji »druguju s Bogom kao da vide nevidljivoga« (papa Pavao VI.).

U našoj Crkvi (ne)manjka svećenika za redovno pastoralno servisiranje. Po mom mišljenju ima ih i previše, ali smo jako deficitarni u svećenicima i laicima evangelizatorima za koje se kao i za sv. Pavla može reći da duhovno rađaju. Bez takvih suvremenih evangelizatora obnova Crkve i društva gotovo je nezamisliva. Duh Sveti, snaga nove evangelizacije, kadar je potresti srca ljudi iz svijeta politike, menadžerskih krugova, starih obavještajaca, nepravednih sudaca, velikih mahera. Ali neće se to dogoditi govorom o novoj evangelizaciji već evangelizacijom. Duh Sveti *ispari* čim se ideologizira, klerikalizira, laicizira, moralizira, *simpozira*, katehizira. Problem je i to što se često najvažniji posao Crkve brka sa sakramentalnim pastoralom ili s katehetskim golemim naporima. Evangelizacija svemu tome prethodi. Držim da je nova evangelizacija, koliko god je teološki slutimo ili znamo, radikalna novost za Crkvu i svijet u koji trebamo zakoračiti. Vjernička svijest o kršćanskom moralu ishodi iz evangelizacije. Evangelizirani vjernici bez poteškoća razumiju smisao sakramentalnog života. Tko je evangeliziran ne stoji na rubu društva i Crkve već u njezinu središtu. Ne šuti, ne boji se političkog angažmana, ne gubi glavu u društvu korupcije, ne ovisi o tuđem pa ni o kleričkom mišljenju jer se oslanja na Kristovu misao. Slobodan je zato što se otvara Duhu slobode. Evangeliziran kler ne osjeća se ugrožen evangelizacijom vjernika laika, naprotiv podržava ih da donose Radosnu vijest u vlastite župne zajednice i svjedoče svojim životom u svijetu politike, gospodarstva, kulture i znanosti. Čak i više, evangelizacijom se dokida podjela i nejednakost unutar naroda Božjega – Crkve. Evangelizirane vjernike ne mogu pokolebati crkveni skandali. Njih ne zanima crkvena ili politička karijera već ostvarenje Božjega plana. Stoga je najveći izazov samoj Crkvi *kako evangelizirati sebe*, poglavito one koji za sebe smatraju da su dobri, bili oni vjernici laici ili svećenici, biskupi, redovnici i redovnice itd. Može se očekivati da će najveći otpor evangelizaciji pružati duh samopravednosti ukorijenjen u vjerničkom ponosu i kleričkom i laičkom statusu. Bez iskrene poniznosti svi stojimo pred zatvorenim vratima evangelizacije. Pogledom s dna Crkve uviđa se važnost da evangelizacijsko gibanje zahvati biskupe, profesionalne teologe i sve one koji predvode Crkvu. Običnim je vjernicima kudikamo lakše: nisu zarobljeni teološkom izobrazbom (»Čuvajte se farizejskog kvasca« – Mk 8, 15), imaju iskustvo životnog besmisla i udaljenosti iz Božje blizine. Evangelizacija ne može ne donijeti ploda. Evangelizacija unosi zdrav život u Crkvu, ona čovjeku postaje prostor slobode i stvaralaštva. Tu se svatko može skloniti i osjećati se udomljen.

Čovječanstvo i naše društvo pritisnuti su raznim zakonima svijeta. Uspostavljanjem novih upravljačkih mehanizama na globalnoj razini dodatno se usložnjava ljudska egzistencija. Nesigurnost se u ljude uvlači pojavom erupcije pošasti terorizma, ratova, religijskoga fanatizma, siromaštva i bolesti, što putem informacijske tehnologije izravno ulazi u obitelji. Tu siju strah. Nova evangelizacija koja dovodi do iskustva susreta sa živim Bogom razrješava gorući

problem suvremenog čovjeka. Kad čovjek pronalazi Oca i Brata i ukorjenjuje se u neprolaznu moć Duhova, rađa se živa Crkva u kojoj svaka osoba može naći svoj duhovni dom. Tko je u tome formiran ima sposobnost biti drukčiji u suvremenom svijetu, postaviti u svakodnevnom životu čvrste temelje za gradnju novoga društva. Crkva koja računa s radikalno novom evangelizacijom ima budućnost! U protivnom njezino će se *članstvo* topiti poput arktičkog leda.

Zaključne misli

Možemo nizati činjenice i analize, ali to neće promijeniti niti milimetar našeg društva, a da se ti i ja, poštovani čitatelju, ne promijenimo. Ako ne znaš tko bi to trebao učiniti, odluči se produbiti svoju vjeru, počni istraživati što su prve generacije kršćana iskusile, kreni iskreno moliti! Jer ako poslije svakodnevnog posla s ljubavlju ne dajemo svoje vrijeme, ruke spremne na rad, noge odvažne za put istine, razum oboružan mudrošću, nismo li već u depresiji? Nije vrijeme za prividan odmor. Ne smijemo se okrenuti natrag i očajavati. Idi. Mnoge će te niti nastojati vezati samo da ne zakoračiš na put stvaranja slobode. Ne pitaj za cijenu, položaj, mirovinu. Idi do svanuća! Ne pitaj kada će zora. Ona će sigurno doći! Dok je duh slobode u nama prisutan, u njoj ćemo se prepoznati, ona će mnoge od nas oživjeti i povezati.